

PEDAGOŠKI ASPEKT PISMA KATARINI

Abstrakt

Aktivno učenje uz angažman grupnog rada, zahtijeva pisani materijal kao osnov za aktivnu suradnju sudionika.

*Aktuelnost trenutka u kome se nalazimo, raskršće tradicionalnog i globalnog oslikano je kao racionalno u **“Pismu Katarini”** slavnog pedijatra i psihologa **Marcella Bernardija**, koga preporučujem kao atraktivno i interesantno štivo.*

*Iako bi trebalo očekivati opći napredak čovječanstva, ono često zapada u krizu. **“Ljudski faktor”** morao bi razrješavati te krize, a on ih u suštini pojača? Svakodnevni strahovi koji ograničavaju, ili preusmjeravaju naš izbor, potenciraju te krize. Jedan od osnovnih strahova s kojim smo suočeni je strah od promjene.*

Ako zaista želimo nešto promijeniti, moramo zaroniti u svoju jednostavnost, gdje čuči naša mašta potisnuta strahom i dati joj šansu za velike promjene. Svakako, i tradicija ima svoje značenje, kao i sve što se odnosi na prošlost, ako služi kao polazna tačka da se učini više i bolje, znači drugačije.

Život se nastavlja, ne zaustavlja se na juče!
(Marcello Bernardi)

Dozreli plodovi dugog, često mučnog života, punog odricanja, često su osrećujuća naslada, smiju se brati i kušati. Čovjek to osobito snažno doživljava kada dobije prvo unuče, dakle kada postaje “novopečenom” nanom ili djedom.

Muke podizanja djece nalaze svoje opravdanje u budućnosti, naročito u tome što starija osoba zahvaljujući unucima spoznaje: “Da, nastavlja se! Da, trud donosi plod, on se nastavlja, dovodi do novog pokušaja da se jača ono dobro, pravo, ono bolje.”

Unuče djedu i nani daje pravo postojanja i pruža im novi smisao života, a time im podiže njihovu životnu radost. Gdje postoji radost i zahvalnost, od nas se više nego u ranijoj životnoj dobi očekuje promišljenost i opreznost.

Prvo unuče je uvijek prvo dijete mladog bračnog para, koji je u pogledu roditeljstva još neiskusan. Taj par je, nerijetko, tek izašao iz roditeljskog okrilja i upravo nastoji iskušati svoju samostalnost. Svako u ovome životu ima vlastiti put, put koji za nekoga bude uspješan, a za druge ni izdaleka onaj pravi. To nije samo zato što mladi odlaze iz roditeljskog doma – često se i samo djedovi i nane udaljavaju. Nedostatak djeda i nane, tako saznajemo iz znanstvenih istraživanja, za unuke sigurno znači osjetni gubitak. Vrlo je značajna činjenica ima li dijete nanu i djeda, jer jedno trebaju naša djeca u neprirodnom životu u ovom vremenu, bitnije nego ikada, žele li odrasti bez straha, a to je da se osjećaju zaštićenim i sigurnima. Ono što je dvostruko proživljeno, tranije je – to spoznaje svako malo dijete koje osjeća sigurno zaleđe djedove i nenine ljubavi.

Mudre nane i djedovi uvijek se ne osjećaju samo kao oni koji mogu poučavati, već i kao oni koji su spremni da do kraja svoga života uče i budu otvoreni – daju savjete. Ti savjeti, često, daju se bolje iznijeti pismeno nego usmeno, sa uvjerljivijim dokazima koji će pospiješiti da unuci o mišljenju nane i djeda žele znati više. Savjet koji je na ovaj način zavijen životnim iskustvom, koji ukazuje na to da su sami djedovi i nane prolazili kroz slične situacije, postali mudrima i kako se nadaju da će mladi na tome moći nešto naučiti, ima znatno više izgleda da bude ozbiljno shvaćen i prihvaćen.

Kao i sve mudre tekstove, i ovo pismo možemo čitati stalno i primjenjivati ove univerzalno vrijedne misli na sve aspekte života modernog pojedinca, a samim time i društva. Ovo je intelektualni testament, koji nam svojom prirodom daje nov pogled na pojam “testament”. Ne daje savjete, jer se savjeti zaboravljaju. Uključuje nas, ne namećući se, i to je ono zbog čega ga pamtimo. *(Pedagoško pravilo kaže: “Reci mi, zaboravit ću. Pokaži mi, pola ću upamtiti. Uključi me, i znat ću zauvijek.”)*

Vjera u čovjeka isijava iz ovog pisma, te, kao u apotezi, pobjeđuje sve i stvara novi, bolji svijet. Ta vjera je kao vaga: na jedan tas Katarinin djed stavlja ljudsku kreativnu moć obrublenu optimizmom, a na drugi tas on stavlja – STRAH. Strah je ona

mračna sila koja nas vuče od instiktivnog, ili maštovitog djelovanja; to je zaista najbolji način da se neko prisili da se odrekne vlastite slobode i autonomije. Zapitajmo se sami nad svakom važnom odlukom u svojim životima: *"Zašto je to bio moj izbor"*?

Niko od nas nije imun na strah, ali zato svi imamo priliku da ga prevaziđemo uz vjerovanje, maštu, nadu, i uz cilj. E. Perry Good u knjizi, *"Kako odgajati svoju djecu da budu sretna"*, daje praktičan savjet za prevazilaženje svakodnevnih strahova koji ograničavaju, ili preusmjeravaju naše izbore. Ona kaže da na komad papira napišemo imena ljudi koje volimo, a na drugi papir stvari koje želimo uraditi, postići, i da nam ta dva podsjetnika uvijek budu u blizini. Tako ćemo stalno imati na umu šta su vrijednosti u životu, i zbog njih ćemo prevazići strahove.

Jedan od osnovnih strahova s kojim smo suočeni, je strah od promjena. Međutim, ako razmislimo ovako: *čovjek je uronjen u prirodu, koja se svakodnevno mijenja, i prema tome ne može biti izuzet iz neminovnih promjena, onda imamo racionalnu postavku za borbu protiv ovog straha.*

No, mi smo na području pedagogije, i ja vas pozivam da razmišljamo o primjeni ovog pisma na nas kao učenike i nastavnike. Na predavanjima smo čuli djelić nezadovoljstva nas, nastavnika i učenika: *nezadovoljni smo nastavnim planom i programom, ograničenim mogućnostima, časom od strogih četrdeset pet minuta, sputavajućom birokracijom...*

Glasser nas izaziva i tvrdi da *"nema lošeg nastavnog programa"*, već je loša *"samo naša nesposobnost da veći postotak učenika potaknemo na dobro učenje"*. Naše se nezadovoljstvo očituje kroz formulu: *"ONI BI TREBALL, a ja sam ne mogu dok oni ne urade..."*. Nezadovoljstvo nam mršti lica, a jedno namršteno lice nikada neće unijeti ljepotu i vedrinu u razred i srca učenika. Dok ne shvatimo da nas ne uzrujavaju drugi, nego da sami izabiremo biti uzrujani zbog nečega što drugi jesu, ili nisu učinili, nikada nećemo iznaći rješenja brojnih problema današnje škole. Kada usvojimo teoriju kontrole, nećemo se *"trebakati"*.

Svi smo mi neka Katarina. Svi smo imali naivnu vjeru u dobro, u svijet koji nas voli. Imamo li još tu vjeru? Imamo li snagu da slomimo mjesec i dočrtamo mu nasmiješene usne? Ako zaista želimo nešto promijeniti, moramo zaroniti duboko u svoju

jednostavnost, gdje čuči naša mašta potisnuta strahom, i dati joj šansu uz veliko povjerenje.

Ovo je revolucionarno pismo, ako mi želimo da ono takvo bude. A našem školstvu upravo to i treba. Naše pojedinačne, male revolucije mogu napraviti promjene. Držeći se pozitivnih vrijednosti naše bogate tradicije, mi možemo negativne elemente zamijeniti nekim novim, i staviti ih na kušnju vremena, i to bez straha od neuspjeha, jer on nas ne smije ograničavati.

PISMO KATARINI¹

Draga Katarina,

Predložili su mi da ti napišem pismo i ja sam prihvatio, jer ovo što imam reći tebi odnosi se i na sve tvoje vršnjake, ustvari sve vas koji ćete 2000. godine imati oko 20 godina.

Kad budeš čitala ovo što ti sada pišem, mene vjerojatno više neće biti. Zato, ovo pismo ima i vrijednost testamenta, jer mislim da drugi neću pisati, budući da ti ne mogu ostaviti ništa osim — sjećanja. Ne želim te savjetovati ni upozoravati ni bodriti niti učiniti bilo što što je slično tome. Mnoge savjete, dobre ili loše, već si imala prilike čuti i mnoge ćeš tek čuti, pa sumnjam da bi ti i moj doprinos u tom pogledu nešto pomogao. Zato ću se i zadovoljiti da ti ovdje izrazim svoje misli, osjećaje i uvjerenja.

Ponavljam, naime, da je sjećanje jedino bogatstvo koje ti mogu ostaviti. Sjećanje na jednu osobu koju si, vjerujem, voljela, i to nezavisno od njene vrijednosti, što smatram još važnijim.

Tko zna što ćeš ti raditi kroz dvadeset godina. Tko zna kakva ćeš biti. Tko zna da li ćeš i tada, kao danas, biti inteligentna, nježna, hrabra, ponosna, iskrena, inventivna, puna smisla za šalu. Nadam se da hoćeš, ali je sigurno da će svijet učiniti sve da ti pomogne da izgubiš te lijepe osobine. Protiv tebe će se udružiti mnoge sile, a naročito jedna — strah.

Strah od izolacije i zamjeranja društvu, strah od siromaštva, strah od neuspjeha, od obaveze i odgovornosti, od borbe, od samoće, strah od ljudi, strah od smrti. Čini mi se da je strah najteža bolest koja ugrožava čovječanstvo i, očito, sredstvo koje osigurava uspjeh svakoj ucjeni; osnovni instrument pomoću

¹ Ovo je pismo koje je jedan djed napisao svojoj unuci. Djed je Marcello Bernardi, čuveni talijanski pedijatar i psiholog, a djevojčica je njegova unuka Katarina.

kojega se svatko može prisiliti da se prilagodi određenoj situaciji, ma kakvo da je zlo u pitanju. Strah je najbolji put na kojem se svatko može prisiliti da se odrekne vlastite autonomije, nezavisnosti i, na kraju, slobode. Sad se ničega ne plašiš i to za mene predstavlja veliko zadovoljstvo. U tebi još ne zapažam znake onih strahova koji samo odrasli umiju usaditi u glave djece. Volim te promatrati kako sama stječeš iskustva, kako se krećeš po mračnoj sobi, kako proučavaš insekte i životinje u prirodi, kako pokušavaš pomilovati psa lutalicu ili mirno prilaziš nepoznatim ljudima. U ovom svijetu, ti i tvoji vršnjaci predstavljate pravu utjehu i, naravno, nadam se da će to vječno trajati, da ćeš uvijek ostati takva, plemenita i borbena, sigurna i jaka, ponosna i ljupka. Ako u tome uspiješ, imat ćeš po mome mišljenju, sve uvjete da izabereš pravi put. Mogu ti reći, bar što se mene tiče, da sam sve ne baš sretne odluke u životu uvijek donosio pritisnut strahom i nesigurnošću.

Jednom prilikom, pošto si mi ručicom pokazala četvrtinu mjeseca, objasnila si da je slomljen. Zatim si me uvjeravala da si to ti učinila i pokazala si mi kako si učinila: uhvatila si ga objema rukama i snažno si ga tresnula o zemlju. Imala si tada 18 mjeseci. Ustvari, tvojoj i mašti tvojih vršnjaka nema granica. Uvjereni ste u svoju nesalomljivost, svemoć. Vjerujete da možete izmijeniti svijet.

Pretjerujete. Ali, odrasli pretjeruju u drugom smislu. Oni su »praktični«, »realni«, »konkretni«. Vidjet ćeš: govorit će ti daje svijet oduvijek bio takav i da će takav uvijek biti. Govorit će ti da je oduvijek bilo bogatih i siromašnih, da je oduvijek bilo bijede, odatle i gladi, privilegija, ropstva, rata. Govorit će ti da je svatko, tko je nešto pokušao izmijeniti, išao ravno u propast. Sasvim su lišeni mašte. Čak i nade.

Ako nešto već nije ostvareno, reći će ti da je to nemoguće ostvariti. Daje čovjek sazdan tako, da je društvo takvo, da je svijet takav. I reći će ti da je mirenje sa stanjem jedina razumna stvar. I prilagođavanje, isto tako. Ako i kroz dvadeset godina budeš posjedovala kreativnost i samopouzdanje kojima raspolažeš danas, i ako im odgovoriš da se, uz volju, sve može mijenjati, naročito položaj ljudi: ako im odgovoriš da se svijet može zasnivati na osjećajnim odnosima umjesto na novcu; ako im odgovoriš da treba razmišljati o svijetu koji se sastoji od ljudi a

ne od gazda i sluga; ako im tako odgovoriš, reći će ti daje sve to samo jedna utopija.

U tvojoj kući, 2000. godine, bit će još uvijek, bar se nadam, stvari koje su pripadale tvojim djedovima, njihovim roditeljima, njihovim djedovima i roditeljima njihovih djedova. Bit će tu knjiga, slika, namještaja, predmeta svake vrste, crteža, rukopisa, fotografija, svega što je pripadalo generacijama koje su prethodile tebi. Stvarčica bez vrijednosti, ako hoćeš, ali svjedočanstava duge povijesti čiji si i ti dio bila i prije nego što si se rodila.

Tradicija. Po meni, ne treba sve to baciti. I tradicija ima svoje značenje, mada ne ono koje joj se najčešće daje. Prije svega, smatra se da je tradicija pravilo koje treba uvijek i svuda slijediti, kao skup običaja i navika koje treba netaknute sačuvati i u sadašnjosti i u budućnosti. Ja, opet, smatram da vrijednost tradicije nije u tome već u nečem sasvim drugom; tradicija, kao i sve što se odnosi na prošlost, treba isključivo služiti kao polazna točka da se učini i više i bolje, znači drugačije. Iranski filozof Džubran je rekao: »Život se nastavlja, ne zaustavlja se na jučer«. Mi se, međutim, očajnički hvatamo za jučer, i onda tradicija postaje teret koji nam ne dopušta da napredujemo, zatvor iz kojega ne možemo izaći. Čak to i ne želimo, jer budućnost, nepoznato, novo, drugačije, izazivaju — strah.

Eto, ta se riječ opet vraća. Reći će ti da je strah osjećaj koji obuzima svakoga. Da, točno je. Ali strah ne uništava svakoga. Tebe neće, naprimjer, i ne samo zbog tvog dječjeg neznanja, već zato što si sva okrenuta stvarima i ljudima koje voliš, osvajanju i progresu, svijetu. Ukratko, ti si izvan i iznad si svoje ličnosti. Oni koji, i kada odrastu, ostanu takvi, mnogo su jači od bilo kakvog straha.

Ovo su, kao što sam ti u početku rekao, moje misli i osjećaji koji me obuzimaju dok se igram s tobom. Ništa više od toga. Ovo pismo, koje ti ostavljam, samo je djelić moga života. Učini od njega, naravno, samo ono što ti sama budeš željela.

Tvoj djed

LITERATURA:

- Bratanić, Marija: *Mikropedagogija*, Zagreb, 1998.

PEDAGOGICAL ASPECT OF THE LETTER TO KATARINA

Summary

Active learning by using group work, demands written material as base for active cooperation participants.

Actuality of this moment, crossing traditionally and globally has described as rationally in "Letter to Katarina" of famous psychologist Marccella Bernardiy, who I recomend as very attractive and interesting lesson.

"Human factor" must find solution of the mankind crisses, but it make them stronger. One of the basic fears in our lifes is fear of the change.

If we really want to change something we have to look into our simplety. However, tradicion has his meaning.

Life is going on, and it doesn't stop on yesterday.